

İSED

İlim, Sanat ve Edebiyat Dergisi

Cilt II, Sayı 3, Haziran 2022

Makale Adı /Article Name

MUHTAR TEVFİKOĞLU'NUN
ANLATIMIYLA YAHYA KEMAL ADLI
ESER ÜZERİNE BİR İNCELEME

AN ANALYSIS ON THE WORK
ENTITLED YAHYA KEMAL WITH THE
NARRATION OF MUHTAR
TEVFİKOĞLU

Yazar

Nurhayat KÖKSAL

Yüksek Lisans Öğrencisi, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, e-mail:

nurhayt_koksal@outlook.com, ORCID NO: 0000-0002-8386-0115

Yayın Bilgisi

Yayın Türü: Yayın Değerlendirme

Gönderim Tarihi: 10 Mayıs 2022

Kabul Tarihi: 15 Haziran 2022

Yayın Tarihi: 31 Haziran 2022

Kaynak Gösterme

Köksal, N. (2022). Muhtar Tevfikoğlu'nun Anlatımıyla Yahya Kemal Adlı Eser Üzerine Bir İnceleme.
İlim, Sanat Ve Edebiyat Dergisi, 2 (1), s.26-34.

Ek Beyan: Yazar etik kurulu onayı belgesinin gerekmediğini belirtmiştir.

İlim, Sanat ve Edebiyat Dergisi

Cilt II, Sayı 3, Haziran 2022

Giriş

Dr. Öğr. Ü. Ahmet Kaya tarafından hazırlanan eser 2021 yılında Akçağ Yayınlarından çıkmıştır. İki bölümden oluşan kitap 625 sayfadır. Bu çalışma edebiyat sevgisi ile dolu bir kişilik olan Muhtar Tevfikoğlu'nun hayatı ve eserlerinin anlatıldığı ilk bölüm ile Muhtar Tevfikoğlu'nun anlatımıyla oluşturulmuş Yahya Kemal bölümü olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Muhtar Tevfikoğlu'nun anlatıldığı ilk bölümde, Muhtar Tevfikoğlu'nun hayatı, edebi anlayışı ve üslubu, dil anlayışı ile eserlerinden bahsedilmiştir. Yahya Kemal Beyatlı'nın anlatıldığı ikinci bölümde ise, Yahya Kemal'in hayatı, mizacı, karakterine yönelik ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Bunun yanı sıra eserleri ve eserleri etrafında bazı hatıralara yer verilmiştir. Eser, Muhtar Tevfikoğlu'nun ölümünden önce kendisinden alınan notlarla titiz bir çalışma sonucu ortaya çıkmıştır. Kitabın kapağında ve içinde Muhtar Bey'in üslubuna olan saygıdan dolayı Yahya Kemal Beyatlı değil sadece Yahya Kemal ifadesi kullanılmıştır. Kaynakça kısmında, Muhtar Tevfikoğlu'nun bütün çalışmaları, hakkında çıkan yazılar ve bunların yanı sıra içerik ve metot bakımından yararlanılan eserler de eklenmiştir.

Yahya Kemal Beyatlı, Türk kültür ve edebiyatının en önemli şahsiyetlerinden biridir. Hayatı ile ilgili önemli çalışmalar yapılmış, hala da yapılmaya devam etmektedir. Bu kitabın yapılan çalışmalardan farkı ise Yahya Kemal Beyatlı'nın son on iki yılında yakınında bulunmuş birinin anlatımı ile birçok yeni bilgi ortaya koymasıdır. Eser sayesinde Yahya Kemal'in hayatı ve şiir sanatı ile ilgili birçok ayrıntı ortaya çıkmış ve birbirinde değerli birçok bilgi ortaya konmuştur. Bir sanatkârın hayatına dâhil olan birinin onunla ilgili tespitlerde bulunması, önemli değerlendirmeler yapması edebiyat tarihimiz için bulunmaz bir kaynaktır. Eser, önemli bir şairin gelecek kuşaklara taşınmasını sağlayan değerli bilgilerin toplandığı önemli bir çalışmadır.

Birinci Bölüm: Muhtar Tevfikoğlu (s. 14 - 60)

Edebiyat alanında eser vermek ne kadar önemli bir unsur ise, o eser sahiplerini tanıtmak da o kadar önemlidir. Edebiyatımızda ikinci kısmının ihmal edildiğini söyleyen Dr. Öğr. Ü. Ahmet Kaya kendisi de bir değer olan Muhtar Tevfikoğlu'nu tanıtarak çalışmasına başlamıştır. Muhtar Tevfikoğlu iki kısımda incelenmiştir. Edebi yönünden bahsedilirken, edebi kişiliğini oluşturan ortam ve bu çevrenin içinde bulunduğu şartlar sunulmaya çalışılmıştır. Eserlerin yayınlanış tarihleri göz önünde bulundurularak yazı hayatı hazırlanmıştır. Edebiyat anlayışı, üslubu ve dil anlayışı incelendikten sonra, bütün çalışmaları tür ve içerik bakımından sınıflandırılarak tanıtılmaya çalışılmıştır. Muhtar Tevfikoğlu'nun kitapları, müstakil hazırlananlar ve ortak hazırlananlar olarak ikiye ayrılmıştır. Kitap, dergi ve gazetelerde çıkan yazıları ise, edebi, kültürel ve tıbbi içerikli yayınlar olarak ayrıldıktan sonra edebi ve kültürel olanları da kendi içinde alt başlıklara ayrılarak tanıtılmaya çalışılmıştır. Hikâyeler kısmında da, Muhtar Tevfikoğlu'nun hikâyeleri tahlil edilmiştir.

1924 yılında İstanbul'da doğan Muhtar Tevfikoğlu'nun babası eski Emniyet Müdürlerinden Ankaralı Mehmet Tefik Korkmazoğludur. Annesi Mukaddes Hanım ise Türk lokumunu dünyaya tanıtan şerci Hacı Bekir'in torunudur. En büyük dayısı ise İstiklal Marşımızın bestekârı Zeki Üngör'dür. Çocukluğu babasının memuriyeti dolayısıyla birçok il ve ilçede geçmiştir. Ayrıca edebiyat sohbetlerinin yapıldığı bir ortamda büyümüştür. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine girer. Mezun olduktan sonra da farklı yerlerde hizmet verir. Gittiği yerlerde değişik konularda konferanslar, sohbetler vermiş, çeşitli dergilerde yazıları yayımlanmıştır. Vefatına kadar edebi ve kültürel faaliyetlerde bulunmuştur.

Güzel Türkçesi, derin kültür birikimi ve titiz biçimde oluşturulan yazıları çalışmalarının esasını oluşturmaktadır. Batıyı çok iyi bilmesine rağmen milli değerlerden de kopmamaktadır. Doğal dilden yana olan Muhtar Tevfikoğlu dilimize yerleşen yabancı asıllı kelimelerin ayıklanmasına da karşıdır. Kültürlü bir aileye mensup olan Muhtar Tevfikoğlu ilk edebiyat ve sanat bilgisini ailesinden almıştır. Edebi birikimi sayesinde tesadüfen karşılaştıkları Yahya Kemal ile dostluklarının oluşmasını sağlamıştır. Bu sohbetler Yahya Kemal'in ölümüne kadar devam edecektir. Muhtar Tevfikoğlu'nun 35 yayın organında yüz elli yayını vardır. Bunun yanı sıra yayımlanmayı bekleyen pek çok eseri ve 40 civarında şiiri yer almaktadır. Farklı alanlarda, farklı konularda yazıları bulunmaktadır. Yayımlanan yazıları tarihlerine göre sırasıyla ayrıntılı olarak verilmiştir.

İkinci Bölüm: Yahya Kemal (s. 61 - 588)

Beş ana başlık ve alt başlıklardan oluşan bu bölümde Yahya Kemal'in hayatı, öğrenim yılları, pskolojisi, mizacı, karakteri, eserleri hakkında ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Yahya Kemal ile yakınlığını bilen çevresi Muhtar Tevfikoğlu'na bu hatıraları yazmasını söylese de Muhtar Tevfikoğlu buna cesaret edemez. Yahya Kemal'in de hatıralarını yazmaktan hoşlanmadığı belirtilmektedir. Ne zaman bu konu açılrsa: "İnsan ruhu hatıralara pek inanmaz, hele bir adam hayatta iken hatıraları neşredilmişse..." der. (Banarlı, 1950: 11) Yahya Kemal'e göre hatıralar kaleme alınacaksa anlatılanların doğru olmasına, sıcak ve samimi bir üslupla anlatılması dikkat edilmelidir. Sağlığında zaman zaman hatıralarını yazsa da onları yayımlamaktan her zaman kaçınır. Muhtar Tevfikoğlu'da bu konu ile ilgili şunları söyler.

"Ben de bütün hatıralarımı yazmayacağım, ancak yeri gelince ufak tefek hatıralarımı nakledeceğim. Dar bir çerçeve içinde kalacağım. Daha ziyade, ele aldığım herhangi bir bahsi iyice açıklayabilmek için o konuda üstadımın bana söylediği sözleri aktarmakla yetineceğim, tıpkı bir manzarayı daha net gösterebilmek için fotoğraf makinesinin objektifinde ışık ayarı yapar gibi... Zira yegâne ışık kaynağı Yahya Kemal'dir, asıl aydınlatıcı odur. Zaten temel konumuz "Yahya Kemal gerçeği"dir. İster kendisi yazmış olsun ister bana veya başkalarına anlatmış olsun önemli olan elbette onun söyledikleridir, bizim söylediklerimiz değil." (Kaya, 2021: 69)

Şairin hayatından alınan bazı kesitler küçük tablolar halinde çizilmeye çalışılmış, bazılarının üzerinde fazlaca durulmuştur. Yazar Yahya Kemal'in şiirlerini şu şekilde betimlemektedir: "Yahya Kemal'in şiiri, sağlam temeller üzerine inşa edilmiş kırk odalı, ihtişamlı bir yapıdır. Zarif mimarisiyle, sırları henüz çözülmemiş estetiği ile lâtif havası ve ruhuyla göz alıcı, gönül okşayıcı, köklü, soylu bir İstanbul Konağı..." (Kaya, 2021: 65) Orhan Seyfi Orhon da kaleme aldığı son yazısında şu ifadeleri kullanır: Yahya Kemal, Türk milletini tarihiyle, sanatıyla, zevkiyle, aydını ile halkı ile sevmekten doğan milliyetçiliği ortaya çıkarmıştır. Milletlerarası ölçülerle gerçek, medeni milliyetçilik onun milliyetçiliğidir. Yahya Kemal'i sevmeyen, anlamayan adamın bu milletle ilgisi yoktur." (Son Havadis, 1972.)

Doğu ve Batı kültürünü iyi derecede bilen şair bu iki kültürü sentezlemiş, her iki kültürün de yüksek vasıflarını özümsemiştir. Fakat hiçbir sanatın boyunduruğu altına girmemiştir. Fransa'dan döndükten sonra etrafında iki seçkin zümre oluşur. Bunlar: ilim ve fikir insanları ile ses sanatkârlarıdır. Bu iki çevre şairin hayatı boyunca onun yanından hiç ayrılmazlar. Hiçbir şiirini bestelensin diye yazmamasına rağmen yüzden fazla şiiri bestelenmiştir. Şair, eline aldığı bir eseri her yönü ile incelemeyi başaran, güzel olanı herkesten iyi fark eden bir münekkittir. Shakespeare'in hayatını yazan Dr. J.W. Mackail: "Bir sanatkârın hayat hikâyesi, onun

biyografisinde değil, eserlerindedir” der. Bu söz, bence bütün sanatkârlar için geçerli değilse de bazı sanatkârlar için doğrudur. Bu söz Yahya Kemal için de geçerlidir. (Kaya, 2021: 79)

Yahya Kemal Beyatlı (asıl adı Ahmed Agâh), 1884 yılında Üsküp'te doğar. Hatıralarının dağılık olarak kaydedildiği kâğıtların bir araya getirilmesinden oluşan ve külliyatının onuncu eseri olarak yayımlanan Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebi Hatıralarım adlı eser şairin hayatı hakkında bilgi vermektedir. Bunun yanı sıra eserleri de hayatına ve sanatına ışık tutmaktadır. Titiz yapısından dolayı hatıralarını kitap haline getirememiştir. Ahmet Hamdi Tanpınar da böyle düşünmüş ki, Yahyâ Kemâl'in "İthaf" şiirinden bahsederken şairane bir yaklaşımla: "Bence tek otobiyografik eseri odur. Hayatının arızalarını değil, ruhunun susuzluğunu, zekâsının macerasını nakleder" diyor. (Banarlı, 1960: 11.) Şiir onun için gelip geçici bir heves değil, son nefesine kadar süren bir maceradır. Babası İbrahim Naci Bey, annesi Nakiye Hanım'dır. Annesi Nakiye Hanım'ı çok genç yaşta kaybeder. Bu kapanmaya yara zaman zaman şiirlerine de yansımıştır.

"Annemin na'sını gördümdü;

Bakıyorken bana sabit ve donuk gözlerle,

Acıdan çıldıracaktım.

Aradan elli dokuz yıl geçti.

Ah o sabit bakış el'an yaradır kalbimde

O yaşarken senavi o gülümser gözler

Ne kadar engin ufuklardı bana;

Teneşir tahtası üstünde o gün,

Bakmaz olmuşlular artık bu bizim dünyaya." (Ufuklar şiirinden bazı mısralar)

Yahya Kemal, yazdığı hatıralarında annesine bir bölüm ayırmış hatta dadısı, evdeki uşaklardan bile ayrıntılı olarak bilgiler vermesine rağmen babasına bir bölüm açmamıştır. Şair, annesinin hastalanıp çok genç yaşta ölmesini babasının sorumsuzluğuna bağlamaktadır. Babası İbrahim Naci Bey, icra memuru ve Belediye Başkanı olarak çalışmıştır. Zevk ve sefaya düşkün, eli açık bir kişidir. Mehmet Reşat ve Rukiye adlı iki kardeşi vardır. Annesinin ölümünden sonra babası tekrar evlenmiş ve üç kardeşi daha olmuştur. Kardeşi Reşat Bey abisi ile olan ilişkilerini şu şekilde anlatmaktadır.

"Ağabeyim hayata iken kendisi ile kırk yılda bir görüşürdük. Ben aramasam, o hiç aramazdı. Hâlbuki hiçbir anlaşmazlık yoktu aramızda. Bir kere olsun münakaşa ettiğimizi hatırlamıyorum. Fakat bana karşı nendense, öyle mesâfeli bir hâli vardı ki, ben çekingenlik duyardım ve görüşmelerimiz kısa sürerdi... Üsküp'e birkaç kere gittim. Oradakilere ahbaplık kurdum ve hattâ bazı kimselerle mektuplaştım. Bu bakımdan ağabeyimin davranışına mânâ veremezdim. Doğup büyüdüğü Üsküp'ten on sekiz yaşında ayrılıp İstanbul'a geldikten sonra, benim bildiğim, oraya bir kere olsun ayak basmamıştır. Hâlbuki Avrupa'ya yaptığı sayısız seyahatler sırasında, Üsküp'ten geçmek için pek çok fırsatlar eline geçmiştir." (Yahya Kemal, 1960: s. 22-23)

Nanası, nanasının kocası, Deli Ahmet, Uşak Hüseyin, Dadısı Zeynep hakkında da bilgiler yer almakta şairin anılarına yer verilmektedir. Üsküp'te başlayan eğitimi Selanik'te devam eder. Üsküp İdadisi ikinci sınıfında şiire olan aşkı başlar. Ardından eğitimini tamamlaması için İstanbul'a gönderilir ve o zamandan sonra kararlarını daima kendisi alır. Galatasaray ya da Robert Koleji'ne girmek istemektedir. Fakat herhangi bir dil eğitimi olmadığı için giremez. On sekiz yaşında her türlü tehlikeyi göze alarak Paris'e gider. Tanpınar, "bu kaçışta Ahmet Şuayib'in 'Hayat ve Kitaplar'ının verdiği heyecanın bir payı olduğunu söyler." (Tanpınar, 1962: 60) Ahmet Şuayip o dönemde Fransız yazarlarını tanıtıcı makalelerini okuyan gençler ne pahasına olursa olsun Avrupa'ya gitmek istemektedir. Fransa'da yaşadıkları, Jöntürklerden de bahsedilmektedir.

Okumaya meraklı, ağırbaşlı, bilgili, namuslu, dikbaşlı ve tok göz bir yapıya sahip olan Ragıp Efendi, Üsküp adliyesinde çalışan bir memurdur. Ragıp Efendi, Yahya Kemal'i etkileyen kişilerdendir. Ragıp Efendi, Yahya Kemal'e okuması için birçok kitap verir. Tüm bunların etkisi şair Paris'e gittiğinde daha iyi fark edilir ve kendisi Jöntürklerin arasında bulur. Hatıralarım ve Siyasi ve Edebi Portreler adlı kitabında Paris'te tanıdığı çoğu meşhur simayla ilgili görüşlerine Mühimler Listesi başlığı altında yer vermiştir. Jöntürkler, karakter olarak birbirinden farklı insanlardan oluşan siyasi bir topluluktur. Aralarında önemli simalar da bulunmasına rağmen kendi aralarında bile anlaşamamaktadırlar. Geleceğe yönelik ciddi ve geçerli bir planlarının olmaması da bunda etkilidir. Doktor Nazım ile Abdullah Cevdet arasında yaşanan tartışma da bunlardan biridir. Yıkıcı değil yapıcı bir karaktere sahip olan şair kısa zaman sonra onlardan ayrılır. Jöntürklerle ilgili daha sonra hatıralarında şunları yazacaktır:

"Şimdi tarihin sayfalarına gömülmüş olan Jöntürkler, hangi gayenin peşinde koşuyorlardı? Birçoğunu yakından tanıdım. Yegâne gayeleri karşılarında bir heyûlâ gibi gördükleri Abdülhamid'i devirmektir. Bu gâyenin ötesinde milletimizin mukadderatına dair sahih (açık seçik) bir fikirleri yoktu. Abdülhamid'i yıkmak, o zaman için en mukaddes bir ideal addediliyordu. Bu fikrin sekriyle (sarhoşluğu ile) içimizde ve etrafımızda olup bitenleri göremiyorlardı. Aslında Abdülhamid'in siyasî fikirleriyle muhaliflerinin siyasî fikirleri arasında hiçbir fark yoktu. Biz bu işlerle uğraşırken düşmanlarımız, hattâ dost bildiğimiz bazı topluluklar nîmetlerimizle perverde olan(beslenen) içimizdeki akalliyetler (azınlıklar), Rumlar, Bulgarlar, Sırlar ne yapıyorlardı? Onlar topyekûn Türk milletini ortadan kaldırmaya çalışıyorlardı. Bunu anlamak için kafalarımızda mum ışığı kadar bir aydınlığın bulunması kâfi idi."

Meaux Kolejinde eğitimini tamamlayan şair 1912 yılına kadar Quartier Latin'den ayrılmaz. Burası siyaset, edebiyat, ilim, fikir, öğrenci ve birçok sanatkârın bulunduğu bir mekândır. Jean Moreas, Metisse, Picasso, Francis Carlo, Gullaume Apollinaire gibi pek çok önemli ismi burada tanıma şansına erişir. Pek çok arkadaş edinmesine rağmen kendi gibi şiir aşığı olan Halid Raşid, İstamos, Robert de Costal isimli arkadaşlarını asla unutmaz ve kitabında da yer verir. "Eskisi gibi gelişigüzel yazmaktan kesildim. Tekrar mübtedilemişim." Sözleriyle de Fransızca öğrenmenin üzerindeki etkisinden bahsetmektedir. Yoğun çalışmaları, araştırmaları sonucu şiir sanatını Paris'te öğrenir.

Londra seyahatinde Abdülhak Hamid Bey ile tanışır. Verlaine'in şiirleri onu çok etkiler. Kolejden çıktıktan sonra Paris'te Ecole Libre Sciences Politiques'nun (Siyasal Bilgiler Okulu) Harici Siyaset şubesine girer. Orada da Albert Sorel, Michelet, Fustel de Caulanges gibi birbirinden değerli hocalardan ders alma şansını yakalar ve Türk tarihine yönelir. Tarihte Türklüğü aramaya başlayan şair derin bir çalışma ile tarihi araştırmaya başlar ve derin bir tarih bilgisi elde eder. Collégé de France profesörlerinden, mâruf tarihçi Albert Gabriel,

1946'da yazdığı bir makalede: “Yahyâ Kemâl, benim Fransa tarihi hakkındaki görüşümü değiştirmiştir” demişti. (Eralp, 1959: 10-11) Charles Baudelaire, Paul Verlaine gibi isimleri inceler. Yunan ve Latin eserlerinin etkisiyle yeni bir şiir anlayışı oluşturur.

Yahya Kemal, Arapça ve Farsçasını ilerletmek ve eski şiirimizi daha iyi anlamak için Paris'deki École des Langues Orientales Doğu Dilleri Okulu'nda eğitim alır. Hatıralarında da: “Kader bana Türk şiirini ve onun klasiklerini öğrenme fırsatını Fransa'da vermişti” der. (Kaya, 2021: 179) On sekiz yaşında gittiği Paris'ten yirmi sekiz yaşında Fransız ve Türk şiir geleneğini iyice öğrenmiş, bilinçli ve olgun bir kişi olarak döner. “Fransa'ya alafanga gittim, yurda alaturka döndüm” deyişi de bunun içindir. (Kaya, 2021: 183) Şairin hayatında silinmez izler bırakan üç şehir, Üsküp, Paris ve İstanbul'dur. Yahya Kemal'in yurda döndüğü yıl, tarihimizin talihsiz bir devresine rastlar. 1912'den Türkiye Cumhuriyeti kurulana kadar peşpeşe gelen savaşlar, beraberinde büyük kayıplar, sefaletler, yokluklar getirir. Osmanlı süvari teşkilatı müfettişi İzzet Fuad Paşa anılarında ülkenin içinde bulunduğu durumu şu şekilde anlatmaktadır:

“Kan dökücülükte kurşunlarla, şarapnellerle yarışan kolera ve tifüs... Hayır, bu bir harb değildi; bu bir ölüm dansı idi ki orkestrayı iblis idare ediyordu,” “Hayır bu bir harb değildi, muharebesiz bozgundu.” (Vaineu, 1913: 6) Böyle bir süreçte yurda dönen Yahya Kemal zengin bir kültür birikimi ile milletin ümit ve inanç kaynağı olur. Mütareke yıllarında Ziya Gökalp ile birlikte Yeni Mecmua'yı çıkarırlar. Yahya Kemal, dostları hakkında tutarlı değerlendirmelerde bulunur. Ahmed Naim Bey ve Yahya Kemal arasında görülen bir tartışmadan bahsedilmektedir. Tevfik Fikret'te şiirlerini beğenen kişiler arasındadır. Sonunda yıllar süren savaş kazanılır ve yeni bir destan yazılır. Daralan sınırlarımız içerisinde hür bir Türk devleti kurulur. Kurulan yeni ülke, Atatürk dönemi, sonrasında yaşananlar, Atatürk'ün ortaya attığı Güneş dil teorisi ele alınmıştır. Atatürk'ün ölümünden sonra başa gelen İsmet Paşanın dil konusunda yaptığı yanlışlar, Yahya Kemal'in şiirlerini seven çoğu yazarın bile yönetim etkisiyle eleştiren yazılar yazan bir hale dönüşmeleri anlatılmaktadır. Nurullah Ataç'ta bunlar arasında yer almaktadır. Yahya Kemal yurda döndükten sonra çevresinde bir hayran kitlesi oluşur. Buna rağmen arkadaşlarından kaybettikleri de olmaktadır. Refik Halit de bir tartışma yüzünden arkadaşlığı sona eren kişiler arasındadır.

Savaşlar, cepheden cepheye koşan insanlar, belirsizlik yüzünden halk yoksul ve yorgun durumdadır. Sosyal hayatın bir parçası olan edebiyatımızda da durgunluk hâkimdir. Serveti Fünun dergisinin kapanmasından sonra yazarlarından bazıları yeni bir edebi oluşum olan Fecri Atı topluluğunu oluştururlar. Sanat prensipleri ise “sanat şahsi ve muhteremdir” şeklindedir. Sati Bey Darüşşafaka'yı yönetmeye başladıktan sonra mektebin tarih, edebiyat ve Fransızca hocalığını Yahya Kemal'e verir. İki yıl kadar burada çalıştıktan sonra Sultan Selim'de açılan Medresetül Vaizin'de Medeniyet Tarihi derslerini okutmuştur. Ayrıca Türk Ocağında konferanslar, Bahriye Mektebinde edebiyat ve tarih dersleri vermektedir. Darülfünunda edebiyat dersleri veren şair Cenap Şahabettin istifası ile boşalan Türk Edebiyatı Tarihi kürsüsüne müderris olur. Hocalığı Darülfünunda destanlaşır. Tanpınar hocası ile ilgili anılarında şu şekilde dile getirmektedir:

“O konuşurken Yunus'tan başlayarak yaşadığımız güne kadar, Türkçenin asır asır kaydettiği zafer merhalelerini ve bize ait bir duyuş tarzının teşekkülünü adeta gözümüzle görüyorduk. Hakikaten dedelerimiz, bilmeden dahi olsa asırlardan beri Yahya Kemal'in yaptığının peşindeydi. O, tarihimiz gibi şiirimizi de kitap sahifelerinden dışarıya çıkarmıştı. İstanbul Darülfünununun Edebiyat Fakültesinde gittikçe halkası genişleyen bir gençlik, şimdi onun

sayesinde ikisini beraberce yaşıyordu. O karanlık mütareke günlerinde buna ne kadar muhtaçtık. Sanki bu derslere çıplak geliyor, o konuştuğça giyiniyorduk.” (Banarlı, 1960: 23.)

Yahya Kemal öğrencilerini etrafına toplar ve Dergâh'ta milli direnişi destekleyen yazılar yazmaya başlar. Arkadaşları ve öğrencilerinin yardımlarıyla birbirinden değerli yazılar, şiirlere yer verilir. 1912 yılından 1925 yılına kadar nesir türünde eserler verdiği görülür. Bunda ülkenin içinde bulunduğu durumda etkilidir. Halka ümit ve inanç aşlamak için uğraşmıştır. 1921 yılında romatizmal rahatsızlığı sonucu iki ay kadar Bulgaristan'a gider. Bulgaristan ile ilgili izlenimlerine de yazılarında yer verir. Birkaç defa Gazi Mustafa Kemal Paşa ile de görüşme şansı yakalar. Lozan'da yapılacak barış antlaşması için gidecek heyetin matbuat ve istihbarat müşavirliğine de seçilir. Lozan'a ayrılan bölümde Lozan antlaşması, bu süreçte yaşananlar, antlaşma maddelerine değinilmektedir. Yahya Kemal Urfa milletvekili seçilmesinin ardından Darülfünundaki görevinden ayrılır. Her kurumda kaliteyi artırmak için çalışmalar yapılması gerektiği konusunda konferanslar verir. Mecliste yapılması gereken yeniliklerle ilgili fikirlerini sunar. Fransız mandası haline gelen Suriye-Türkiye arasındaki sınırın düzeltilmesinde Fransızlarla yaptığı çetin mücadeleler sonucu diplomatik bir zafer elde edilmiştir. Fransızlarla yaptığı müzakerelerde elde ettiği başarılarından dolayı Gazi Mustafa Kemal tarafından Polonya Elçiliğine tayin edilir. 1929'da Varşova'dan ayrılarak 22 Mayıs 1929'da Madrid'de işe başladı. Elçilik yaptığı dönemde Kral Alfonso ile de dostluk kurar. 1932 yılında Madrid ve Lizbon'daki elçilik görevleri bitince yeniden TBMM'ye girer. 1924'te yapılan ara seçimde aday gösterilerek Yozgat milletvekili seçilir. 1946 yılında da İstanbul milletvekili seçilir ve kısa bir dönem vekillik yapar. Pakistan Büyükelçiliğinde görev alır. 1957'de Prof. Dr. Nihad Beger'in tavsiyesi ile sık sık kanayan emoridlerinin tedavisi için Paris'e gider. Şeker hastası olan şair aynı zamanda astım ve anemi hastasıdır. Vasiyeti üzerine mezar taşına Rindlerin Ölümü şiirinin ikinci kıtası yazılır:

“Ölüm asude bir bahar ülkesidir bir rinde

Gönlü her yerde buhurdan gibi yıllarca tüter

Ve serin serviler altında yatan kabrinde

Her seher bir gül açar; her gece bir bülbül öter.” (Kaya, 2021: 370)

Karakter analizi yapılırken yine diğer bölümlerde olduğu gibi anılarından yararlanılmıştır. Yahya Kemal, kibar görgülü, mütevazı biridir. Mübalağadan hoşlanmaz, ince bir ruha sahiptir. Sevgiyi ince, derin, engin bir ruh hadisesi olarak görür. Ona göre dostluk aşktan daha güzel, daha yoğun bir duygudur. Yaşamı boyunca birçok kadını sevmiş fakat asla isimlerini açıklamamıştır. Fakat ölümünden sonra bazı isimler ifşa edilmiştir. Bunlar: Nazım Hikmet'in annesi Celile Hanım, Bedia Şekip Hanım, Melek Hanım, Prenses Şivekâr, Prenses Emine, Mehlika Hanım, Bebekli Hanım gibi. Dostluğu her şeyden üstün tutan, yardımsever bir insandır. Eserlerini oluştururken çok takıntılı davranır, açık kalpli, samimi ve etkileyicidir. Önszeli, cömert, nüktedandır.

Yahya Kemal külliyyatının birinci kitabı olan Kendi Gökkubbemiz kitabına yer verilmiştir. Üstadın vefatından üç yıl sonra Yahya Kemal Enstitüsü tarafından yayımlanan bu eser üç ana başlık altında toplanan 81 adet şiirden oluşmaktadır. Eski Şiirin Rüzgârıyla bölümünde de Yahya Kemal külliyyatın ikinci cildi olan Eski Şiirin Rüzgârıyla adlı eserden bahsedilmektedir. “Eser, 71 parça şiirden oluşmaktadır.” (Kaya, 2021: 441) Rubailer-Hayyâm'ın Rubailerini Türkçe Söyleyişlerle bölümünde birleştirilmiş iki müstakil eserden bahsedilmektedir. “Birinci eserde Yahya Kemal'in söylediği 41 adet rubai; ikincisinde Ömer Hayyâm'dan Türkçeleştirdiği 54 rubai yer almaktadır.”

(Kaya, 2021: 52) Yahya Kemal külliyyatının beşinci eseri olan Aziz İstanbul adlı eserin içeriğinden bahsedilmektedir. 22 bölümden oluşan eser, beş adet şiir ve 24 adet fotoğrafla renklendirilmiştir.

Bir Bahar Günüyüdü bölümünde, Muhtar Tevfikoğlu'nun talihin en büyük lütfü olarak nitelendirdiği bir bahar günü Yahya Kemal ile karşılaşması ve şiir üzerine yaptıkları sohbetler anlatılmaktadır. Bir Ömrü Dolduran Aşk bölümünde, şiiri son nefesine kadar ayrılmayacağı bir sevgili olarak gören Yahya Kemal'den ve Rindlerin Akşamı, Vuslat gibi şiirlerden bahsedilmektedir. Şiirden başka hiçbir şey düşünmeyen Yahya Kemal'in yanı sıra şiiri tamamen bırakmamakla beraber ikinci plâna atan Rıfki Melûl Meriç, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Haşim gibi şairlerden bahsedilmektedir “Biliyor musun, dedi. Hayatımın bugün en acıdığı seneleri şiir uğrunda israf ettiğim senelerdir.” (Yetkin, 1938: 9)

Konuşan Yahya Kemal bölümünde, konuşması ile çevresindekileri mest eden bir kişiliğe sahip olduğuna değinilmektedir. “Bizi doyururdu. Sunduğu bir çuval un değildi, bir tekne hamur değildi, pişirilmiş misk gibi kokan taze sıcak ekmeğe, nimetti. Hâsılı ekmeğe gibi aziz, Hünkâr suyu gibi leziz, deryalar gibi engin, hepimizi sermest edecek kadar tesirli ve sihirli konuşmaları onlar...” (Kaya, 2021: 487) Konuşması ile kendini dinleten bir üsluba sahip olan şair konuşmalarının not edilmesinden yana değildir. Bunda titiz kişiliği etkilidir. Bir Şöhretin Histolojisi bölümünde, Yahya Kemal, Türk edebiyatının en önemli isimlerinden olmasına rağmen Türk olması ve eserlerini Türkçe yazmasından dolayı Batı dünyasında layık olduğu ölçüde tanınmamıştır. Yahya Kemal'e neden hiç Fransızca şiir yazmadığı sorulduğunda şu cevabı verir:

“-Fransızca yazmak mı? Olur mu öyle şey... Ben Türküm, benim dilim Türkçedir. Türk milleti dünyanın en olgun, en duygulu milletidir. Türkçe ise dünyanın en güzel lisanıdır. Ben kendi dilimden başka bir dille şiir söylemeyi hiçbir zaman düşünmedim. Fransa'da iken de bunu doğru bulmadım, bugün de doğru bulmuyorum.” (Kaya, 2021: 499)

Ona göre şiir dille yapılan milli bir sanat eseridir. Bu nedenle onu tercüme yoluyla başka milletlere sevdirmek mümkün değildir. Farklı kültürlerin birbirini anlamasının çok zor olduğunu söyler. Şöhreti Umursamayan Adam bölümünde, şairin gece gündüz demeden büyük bir aşkla şöhreti değil saf şiiri aradığı söylenmektedir. Üsküp'te daha on beş yaşında şiire başlayan şairin şiirleri birçok mecmuada yayımlanmaya başlar. Paris'ten döndükten sonra çevresinde bir hayran kitlesi oluşur. Gençleri aydınlatan bir ışık olur. Şiirleri konusunda bu kadar ince davranan, bu kadar çok insanı aydınlatan şairle yapılmış bir mülakatta yoktur. Ruşen Eşef'in Diyorlar ki adlı eserinde birçok yazar ve şair Yahya Kemal hakkında konuşmuşlardır. Bu isimler arasında Rıza Tevfik Bölükbaşı, Mehmet Emin Yurdakul, Halide Edip Adıvar, Ruşen Eşref Üneydin, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Fazıl Ahmet Aykaç, Ahmet Haşim gibi. “Büyük şöhretler daima bir tecessüs odağı olurlar.” (Kaya, 2021: 528) Yahya Kemal de her anı ile dikkat çeken bir karakterdir. Bu nedenle de bazen kötü anlamda yargılamalara da maruz kalmıştır. Şahsını ve sanatını hedef alan yersiz eleştiriler karşısında daima susmayı tercih etmiştir. Aynı Kader Aynı Karakter bölümünde, Mustafa Kemal ve Yahya Kemal'in benzer özelliklerinden bahsedilmektedir. Benzerlikleriyle ilgili şu ifadeler kullanılmaktadır.

“Ayrı meslek sahalarında yetişmiş ve temayüz etmiş olmakla beraber daima aynı misyonu taşımışlar, aynı azim ve iradeyi kuşanmışlar, aynı seçkinlik ve kahramanlık çizgisinde buluşmuşlar, aynı deha doruğuna erişmişlerdir. Tereddütsüz söylenebilir ki ikisi de şu fâni dünyaya silinmez izler bırakmak için gelmişler ve ulvî misyonlarını büyük ölçüde gerçekleştirerek vicdan huzuru ile hayata veda etmişlerdir.” (Kaya, 2021: 563)

Ümit ve İnanç Kaynağı bölümünde, Mütareke ve İstiklal Harbi yıllarında yayımlanan makaleleri ve Darilfünundaki dersleri, sohbetleri ile ümit ve inanç aşladığı dönemlerden bahsedilmektedir. Yahya Kemal'in yaptığı okumalar sayesinde hayallerden uzak, Türk tarihinin gerçeklerine uygun olarak geliştirdiği bir milliyetçilikten bahsedilmektedir. Yahya Kemal Kurtuluş Savaşı yıllarında hem yazıları hem de yaptığı konuşmalarıyla ileri görüşlü olduğunu ortaya koymuş, savaş kazanıldıktan sonra da Basın ve İstihbarat müşaviri sıfatıyla iştirak ettiği Lozan Konferansında da milliyetçi olarak çalışmıştır. Siyasi ve Edebi Portreler kitabında bir akşam Ziya Gökalp ile yaşadıkları tatsız bir olaydan ve milli mücadelemizin fikir cephesini oluşturan Akıncı şiiri ve siyasi makalelerden oluşan Eğil Dağlar kitabından bahsedilmektedir. Şiirleriyle halka kurtuluş yolunu gösterir. "Yahyâ Kemâl'in, kurtuluş savaşı yıllarında yazdığı siyasî makalelerden oluşan "Eğil Dağlar" kitabı milli mücadelemizin fikir cephesini aydınlatan bir projektördür." (Kaya, 2021: 572) Kitapta yer alan yazılar derin bir tarih bilgisi ve büyük bir cesaretle kaleme almıştır. Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın söylediği Nutuk Milli mücadeleyi anlatan nasıl eşsiz bir kaynaksa, "Eğil Dağlar" da o dönemin hissine anlamak için eşsiz bir kaynaktır.

6 Şubat 1337/1921'de İleri gazetesinde çıkan "Bebek Şamandırısı" başlıklı yazı hakkında bilgi verilmektedir. İlk bakışta edebi bir hatıra olarak görülen bu yazı son derece ağır siyasi hicivler içermektedir. Yazıda sadrazamın İzmit yolculuğu tasvir edilmektedir. Yazıdaki yergi fark edilince kopan kıyamet anlatılmaktadır. Yahya Kemal'in Kurdu Dışısı ve Yavruları makalesini Fransız şairi Alfred de Vigny'nin 'La Mort du Loup' (Kurdu ölümü) adlı ünlü şiirinin ilhamıyla kaleme aldığı anlatılmaktadır. "Başkalarının şiirlerini beğenmede son derece cimri davranırdı" gibi ifadelerle hüküm veren kişilere cevap verilmektedir. (Kaya, 2021: 584) İyi kalpli, nazik, kibar biri olarak nitelendirilen Yahya Kemal'in çevresindeki genç şairlere karşı cömert davranışlarından bahsedilmekte beğendiği eski yeni birçok şiirden örnekler verilmektedir.

33

Nasıl Yazıyordu? Bir şairin yazış tarzını okumalarını şekillendiren unsurun okumaları olduğu dile getirilmektedir. Yahya Kemal, şiir yazarken ince eleyip sık dokuma yanlısıdır. Şiir çalışmalarında daima "tezgâha almak" tabirini kullanır. (Kaya, 2021: 597) Ona göre bir şiirin en mükemmel şekilde vücut bulabilmesi için bazen yıllarca süren bir eşref saati beklemesi gerektiğini düşünmektedir. Şiirin her kelimesi, her mısrası üzerinde titizlikle çalışır ve aradığı mükemmellik çizgisine ulaşıncaya kadar da uğraşır. Muhtar Tevfikoğlu'nun deyimiyle Yahyâ Kemâl'in çalışmaları daima mükemmele doğru bir yol alıştır. "Onun beyninde bir değil, bin münekkit vardı; hem de en bilgili, en zevkli, fakat en acımasız cinsinden... Hepsini ikna etmeden şiirlerini yayınlamakta acele etmiyordu." der. (Kaya, 2021:602)

Nasıl Okuyordu? Yahya Kemal'in yerli ve yabancı, eski yeni bütün metinleri dikkatle okuduğundan bahsedilmektedir. Önce birtakım bilgiler toplar, onları derinlemesine inceler, seçer ve kendine katar. İncelediği bir yazar ya da şairin sadece birkaç eserini okumakla yetinmez o sanatçının külliyatını hatta hakkında yazılan yazıları da okumayı tercih etmektedir. Talebesi ve dostu Kadri Yörükoğlu, "Yahyâ Kemâl Bey'e Ait Notlar"ında şunlar dile getirmektedir:

"Okuduğu kitaplar ve okuyuş tarzı her zaman üstün değerde idi" diyor. Aynı yazıda şu hâdiseyi de zikrediyor: "Anlattığına göre, bir seyahat esnasında, İspanya Kralı Alfons'a eski İspanya tarihinden bahsetmiş Alfons da Kemâl Bey için "İşte bir insan ki, demiş, sefir olmasa da milletini temsil edebilir." (Kemal: 9-16)

Yahya Kemal'in Muhtar Tevfikoğlu'na ithafen yazdığı Bergama Heykeltraşları adlı şiirden ve bu şiirin hikâyesinden bahsedilmektedir. "Dünyada bir tek aşk vardır, fakat bin tane değişik kopyası mevcuttur." der La Rochefoucauld. Yazar bu sözü doğrularcasına dünyada bir tek şiirin olduğunu ve onun birçok değişik kopyası bulunduğunu söyler. Konusu ya da birkaç kelimesi

benzeyen şiirlerin birbirinin kopyası olmadığını dile getirir ve intihal hükmü vermeden önce iyi düşünmek gerektiğini belirtir. Yahya Kemal'in intihal ile ilgili düşünceleri de şu şekildedir: "intihal edilen şekildir, ruh müntehal olamaz" (Kaya, 2021: 607) Ayrıca tesir, taklit, yaratma gibi eylemlerin intihal ile birbirine karıştırmamak gerektiğini belirtir. Yahya Kemal'de Paris'te okurken Baudelaire'den etkilenmiştir: "Baudelaire'cilik üstümde uzun zaman bir sıtma gibi kaldı" der. (Kemal, 1976: 106-107)

Sonuç

Dr. Öğr. Ü. Ahmet Kaya tarafından hazırlanan eser, edebiyat sevgisi ile dolu bir kişilik olan Muhtar Tevfikoğlu'nun hayatı ve eserlerinin anlatıldığı ilk bölüm ile Muhtar Tevfikoğlu'nun anlatımıyla oluşturulmuş Yahya Kemal bölümü olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Muhtar Tevfikoğlu'nun anlatıldığı ilk bölümde, Muhtar Tevfikoğlu'nun hayatı, edebi anlayışı ve uslubu, dil anlayışı ile eserlerinden bahsedilmiştir. Yahya Kemal Beyatlı'nın anlatıldığı ikinci bölümde ise, Yahya Kemal'in hayatı, mizacı, karakterine yönelik ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Bunun yanı sıra eserleri ve eserleri etrafında bazı hatıralara yer verilmiş önemli bir eserdir. Yahya Kemal Beyatlı'nın son on iki yılında yakınında bulunmuş birinin anlatımı ile birçok yeni bilgi ortaya konmuştur. Çok emek verilmiş, edebiyat tarihimiz açısından değerli bir eserdir.

Kaynakça

- Banarlı, Nihad Sami (1960). Yahyâ Kemâl'in Hâtıraları, Ankara: Baha Matbaası.
Eralp, H. Vehbi (1959). Yahya Kemal İçin, Doğan Kardeş Bas. İstanbul.
Kaya, Ahmet (2021). Muhtar Tevfikoğlu'nun Anlatımıyla Yahya Kemal. Ankara: Akçağ Yayınları.
Kemal, Yahya (1976). Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebi Hatıralarım, 2. Basım. İstanbul.
Kemal, Yahya. Ens Mec. 2 s. 9-16
Ulusoy, Recep (1938). Ankara.
Paroles de Vaineu (1913). Librairie Chapelot, Paris.
Son Havadis, 23 Ağustos 1972.
Tanpınar, Ahmet Hamdi, Yahyâ Kemâl, Berksoy Matbaası İstanbul 1962.